

84

F 497

VÝROČNÍ ZPRÁVA

CIS. KRÁL.

VYŠŠÍHO GYMNASIA ČESKÉHO

NA NOVÉM MĚSTĚ V PRAZE

(V TRUHLÁŘSKÉ ULICI)

ZA ŠKOLNÍ ROK 1900—1901.

OBSAH:

1. Z VÍTĚZNÝCH ZPĚVŮ PINDAROVÝCH. — VÁCLAV VEVERKA.
2. DR. MATĚJ KOVÁŘ. — JOSEF ČAPEK.
3. NA ROZLOUČENOU. — DR. M. KOVÁŘ.
4. ZPRÁVY ŠKOLNÍ. — SESTAVIL S POMOCÍ SBORU ŘEDITEL.

V PRAZE.

NÁKLADEM VLASTNÍM. — TISKEM I. L. KOBRA.

1901.

Z vítězných zpěvů Pindarových.

V rhytmech původních přízvučně podává

Václav Veverka.

O rázu, ceně a přednesu Pindarových vítězných zpěvů zmínil jsem se stručně v úvodu k »Ukázkám přízvučného překladu Pindara v rhytmech původních« v programu c. k. gymnasia v Třeboni z r. 1895, k němuž poukazuji. I při těchto překladech užil jsem děl tamže uvedených, k nimž připočítá dlužno ještě záslužné pojednání Otm. Vaňorného o hexametru přízvučném v Naší Době z r. 1896 a téhož Úvod k ukázkám přízvučného překladu Ovidiových Fastů v progr. gymn. ve Vys. Mýtě z r. 1898. Za základ textu měl jsem novější Christovo vydání Pindara z r. 1899. —

Olympijský vítězný zpěv 3.

Theronovi z Akragantu,¹⁾

zvíťzivšímu v závodě čtyřspřeží v Olympii.

Obsah.

Doufám, že zavděčím se ochranným heroům Akragantu Tyndarovcům Dioskurům a jich sestře Heleně, když pěti budu o slavném vítězství Theronově, jehož dobyl čtyřspřeží v Olympii; k zdárnému složení písně kéž mi přispěje Musa (v. 1—10). Pohled na vítězně věnce připomenul mi povinnost samými bohy uloženou, abych pěl píseň s průvodem lyry i flétny na počest syna Ainesidamova; k tomu vybízí mne i samotné místo zápasů, Pisa, odkudž putují písně všem olympijským vítězům, kteří dle starodávného určení věncem olivovým zdobeni jsou (v. 11—25). Olivu sem přinesl sám Herakles od toku Istru z kraje Hyperboreův do okresu určeného pro závody, aby poskytla chladivého stínu a věncila vítěze (v. 26—35). Stalo se to takto: Herakles zařídil celý pořad slavností olympijských s posvátnými obětmi Dioví i se závody, určit i pravidelné pořádání jich každého pátého roku, pozoroval za měsíčního večera, že krajina nemá stromův a že tak vydána jest na pospas palčivým paprskům slunečním (v. 36—49). I rozhodl se heroš odebrati se do kraje Hyperboreův za Istrem, kam už kdysi byl přišel, maje z rozkazu Eurystheova přivésti laň se zlatými rohy zasvěcenou Artemidě; spatřiv v krajině netknuté studeným větrem severním překrásné stromoví, úžasem téměř strnul. Takové stromy tedy vypěstovati zatoužil i v závodišti olympijském a úmysl svůj provedl (v. 50—67). Sám teď přichází rád k slavnostem v místa ta a s ním i bratři Dioskurové, jimž po smrti odebiraje se do Olympu světil v ochranu

olympijské závody. Těmto také má děkovati Theron i celý rod Emmenovců za slavné vítězství, k němuž mu dopomohli proto, že Emmenovci vždycky obzvláště zbožně je uctívají pohostinstvím v domě svém (v. 68—82). Jako voda ze všeho nejlepší jest a jako zlato vyniká nad všechno jiné jmění, tak Theron nejvyššího cíle dosáhnou dotýká se Herakleových sloupů dokonalosti lidské. Dále dostoupení lidem jest nemožno; snaha o to byla by marná (v. 83—90).

Strofa 1.

1. Hostinným Tyndara synům²⁾ pěti vděk
i Heleně, s vlasem jak zář
tak vlajícím, doufám, kdy slavný Akragas
ctím s nadšením, Theronu k chvále,
5. v Olympii vítězi, naladiv zpěv;
vždyť bujná čtyřspřež
dovezla jej k cíli slávy.
K pomoci, Muso, mi přispěj, píseň tak
zřídil jsem, by v soulad zněla
10. s tancem dorským

Antistrofa 1.

- k ozdobě slavnosti. Neb již pouhý vzhled,
jak věnci je propleten vlas,
mne z určení božího k povinnosti zve,
bych ve zvuků lahodnou směs, již
15. loutna loudí, připojil flétny též hlas
i slova ladná³⁾
Ainesidamovu synu.⁴⁾
Pisa⁵⁾ pak sama mne vábí, odkud v dál
chodí zpěvy v úděl dané
20. vůli bohů

Epodos 1.

- všem, jimž aitolský kdy soudce,⁶⁾
nestranný rozhodčí v hrách,
Heraklea⁷⁾ rozkazy z pradávných dob
tím plně, stříbrosivou šer
25. olivy do vlasů vplete;
tuto kdys od stinných proudův Istru sám
přinesl Alkmenin syn, by povždy byla
nejkrasší vzpomínkou těm,
kteří ve hrách olympijských
30. zvítězili,⁸⁾

Strofa 2.

k ochotě přemluviv Seveřanů⁹⁾ lid,
jimž Apollon vroucně je ctěn;

- i žádal on, útulný okres, v němž dří Zeus,¹⁰⁾
chtě ozdobit, olivy větev,
35. stín by skytla, zásluhy věncila v hrách.
Již k úctě otci¹¹⁾
oltáře tam svaté stály,
úplněk na zlatém voze k výši plul,
oko večera pak rozžhal,
40. plnou lunu;

Antistrofa 2.

- velikých závodův určen přísný soud
a slavností stanoven čas
vždy na páté léto, kde strmí svatý břeh,
jejž Alfeios¹²⁾ skrápí. Než smutně
45. dumal údol Pelopův,¹³⁾ nižádný strom
mu ku okrase
nevzpučel. Tu mnil heros,
v pospas že slunečným žárům jesti dán
prázdný luh. Tož jat byl touhou
50. opět jíti

Epodos 2.

- v dálnou zem, kde Istros¹⁴⁾ proudí.
Dcera jej Letina¹⁵⁾ tam
druhdy vlídně přijala, z Arkadských hor¹⁶⁾
kdy roklinatých v kraj ten spěl,
55. (kázal tak Eurystheus,¹⁷⁾ maje
Diovým nezvratným slovem nad ním moc,)
aby mu přivedl laňku zlatorohou,
kteroužto Taygete¹⁸⁾ kdys
zasyvětila Orthosii¹⁹⁾
60. místo žertvy.

Strofa 3.

- Za laní žena se šťastnou zem tu zřel,
v níž nemůže Boreas²⁰⁾ vát;
i užasl nad stromy strnuv jako sloup. —
Cit touhy ho sladké jal nyní,
65. z nich by odnož vsadil, kde závodů cíl
vždy dvanáctkráté
vozy objíždějí. Rád teď
přichází k slavnostem, s ním též bratrů dvě,
božští synové to Lédy²⁰⁾
70. lepopasé.

Antistrofa 3.

Neboť jim světil, jda v Olymp, v bohů střed,
těch zápasů přeslavných řád,
v nichž statnosti, obratné jízdě kyne čest.

Mne mysl má ponouká pěti,

75. Emmenovcům, ²¹⁾ Theronu slávy že zář
se vžňala přízní

Tyndarovců koněkrotných,
protože nejvíce z lidí k počtě jim
štedře pohostinné stoly

89. upravují,

Epodos 3.

v zbožné mysli chovajíce
předpisy posvátné vždy. —

Nejlepší-li voda je, zlata pak lesk
se klade výš, než jmění vše,

85. Theron tak k cíli své cnosti
spěchaje, k sloupům až Heraklovým ²²⁾ vnik'.

Dále co nad to je, nedostupno navždy
moudrým i nemoudrým. Věř,
nechci k tomu cílit; měl bych

90. marnou práci!

Poznámání.

1. Akragas = Agrigentum, nyn. Girgenti, město při jižním pobřeží Sicílie, dorská to kolonie, leželo v krajině bohaté a vyniklo též obchodem; zváno bylo vedle Syrakus »okem Sicílie«. — Theron byl králem Akragantu v r. 487—472 př. Kr.; jeho vláda byla mírná a požehnaná. V 76. slavnosti olympijské (r. 476 př. Kr.) došel v Olympii v závodě čtyřspřeží vítězství, jež oslavil Pindar 2. a 3. olympijským vítězným zpěvem. Zdá se, že tuto píseň (olymp. 3.) složil hned po vítězství v Olympii a do Akragantu poslal, a pak teprve vlastní vítězný zpěv (olymp. 2.) básnil. Píseň jeho došla do Akragantu asi zároveň se zprávou o vítězství a byla přednesena v užším domácím kruhu Theronově. — Theron po smrti ctěn byl jako heros.

Náladou celé písně prochvívá zbožný cit pro olympijské olivy, cit to i Theronovi vlastní. Krásně líčena krajina, při čemž dbáno i psychologického momentu: pocity, Herakleovy, kdy spatří za svitu měsíčního krajinu bez stromů a jeho úžas při pohledu na nádherné lesy hyperborejské. Skvostné je líčení úplňku (v. 38—40), kde luna zve se »celým okem večera.« Pěkný jest obrát ve v. 18—19: vítězné zpěvy cestují z Pisy do světa; ve v. 85—86: Theron vnikl svým vyznamenáním až k sloupům Heraklovým atd.

2. Tyndareovi synové slují Kastor a Polydeukes, vl. synové Diovi (proto Dioskurové zvaní) z Ledy, manželky Tyndareovy; jejich sestrou, rovněž dcerou Dia a Ledy, byla Helena. — Dle jiné pověsti byl pouze Polydeukes synem Diovým a nesmrtelný, Kastor pak synem Tyndareovým a smrtelný. Byli to mladiství hrdinové, z nichž Kastor vynikl jako krotitel koní, Polydeukes jako zápasník pěstní. Když Kastor padl, Poly-

deukes, jsa nesmrtelný, z lásky k bratrovi žádal Dia, aby též zemřítí mohl. Zeus dal mu na vybranou, aby buď u něho stále dlel, aneb aby společně s bratrem meškal jeden den v Olympu, jeden den v Hadu. Polydeukes zvolil tento střídavý život, nač i Homer naráží. Kastor a Polydeukes původně byli staropeloponnéské božství světla; od příslých Dorů přijati za heroy a vzdávána jim božská úcta. Byli ochránci státu a příznivci tělocvičných závodů; zvláště chránili lodí a pohostinství. — I v Akragantě, jako v mnohých městech v Řecku a v Itálii byli ctěni jako ochráncové.

3. Při písni této byl průvod i lyry i flétny.

4. Theronův otec slul Ainesidemos.

5. Pisa, staré město v Elidě, jež později zbořeno bylo. Olympie byla vlastně okres chrámový před branami Pisy; z Olympie do Pisy vedla tak zvaná svatá cesta. Pisa tedy zde tolik jako Olympia, místo závodův a slavností.

6. Aitolský soudce dle Aitola, jenž druhdy v Elidě vládl, tolik jako soudce při závodech olympijských. Soudcové ti sluli hellanodikové a seděli při zápasech v purpurovém rouše na čestném místě.

7. Herakles byl pokládán za obnovitele starých her pořádaných na březích Alfeia na památku Pelopovu ke cti Dia pelasgického, za zakladatele slavností olympijských, pro něž stanovil pevný řád a čas; ty staly se střediskem Peloponnesu i celé Hellady.

8. Vítězové olympijští dostávali věnce z posvátné olivy v Olympii, z níž ratolesti ořezoval zlatým nožem chlapec ze vznešeného rodu, jehož oba rodiče ještě byli na živu.

9. Seveřané = Hyperboreové, národ někde daleko na severu bydlící, nad Boreou, aby jich tento studený severní vítr nemohl stihnouti. Byli to lidé úplně blažení v krásné zemi, kde rychle plody zrály. Neznali svárův a ctili zvláště Apollona. Žili do tisíce let; kdo syt jsa života přál si zemřítí, vrhl se se skály do moře. I bohové sami k nim na zotavení docházeli.

10. Olympii.

11. Otcí Diovi. Herakles, svrchovaný ideál řecké hrdinské síly, byl synem Diovým a Alkmeniným; jeho lidský otec slul Amfitryon.

12. Největší řeka na Peloponnesu, při níž ležela Olympia.

13. Pelops jakožto bývalý král a heros měl v Olympii svatyni.

14. Istros, dnešní Dunaj; staří neměli řádného pojmu o toku Istru, pokládali ho vůbec za velikou řeku tekoucí z dalekého severu někde od Hyperboreů (dle Aischyla).

15. Artemis, dcera Letina, sestra Apollonova, bohyně svěžího života v přírodě, lovu a luny, jejíž kult těsně spojen byl s Apollonovým; tak i u Hyperboreův.

16. V horách Arkadských zdržovala se kerynejská laň se zlatými parohy; od tamtud začal ji Herakles pronásledovati.

17. Viz pozn. 11.

18. Taygete, nymfa lesní, jedna z Plejadek, dcer Atlantá a Okeanovny Pleiony, matka Lakedaimonova. Usmrtila prý se na pohorí po ní nazvaném. Plejadky vřaděny po smrti mezi souhvězdí.

19. Přijímá Artemidinó ve Spartě, pův. Orthia, jíž v nejstarších dobách lidské oběti byly přinášeny; Taygete místo žertvy lidské věnovala jí laň se zlatými rohy. Jako zbytek lidských obětí ve Spartě bylo bičování chlapců před Artemidiným oltářem.

20. Dioskurové Kastor a Polydeukes.

21. Vznešený rod v Gele a v Akragantu, jenž domohl se vlády; z něho pocházel král Theron. Pindar sám byl s nimi spříbuzněn.

22. Herakles maje přihnati skoty Geryonovy, prošel Evropu a Libyi a postavil na konci těchto dílů světa na památku daleké své výpravy na obou stranách nynější úžiny gibraltářské sloupy. Až k sloupům Heraklovým; tolik, jako k nejzazším končinám, na konec světa.

Olympijský vítězný zpěv 14.

Asopichovi z Orchomenu,¹⁾

mladistvému vítězi v závodu během v Olympii.

Obsah.

Slyšte mne, půvabné Charitky, jež vládnete nad krajinami u řeky Kefisu, majíce sídlo v městě Orchomenu, a chráníte kmen Mínyův! Vámi přichází na svět veškerá krása a slast, moudrost i sláva. Ani bohové bez vás nekonají svých slavností a proto určeno vám sídlo v Olympu hned vedle světlého Apollona; ale ač tak jste mocny, koříte se přece vždy Diovi (v. 1—15). Poslyšte mne všechny tři, Aglaio, Eufrosyne i Thalie, a shlédněte laskavě na slavnostní průvod k počtě Asopichově, kterýž sebe i vlast svou oslavil vítězstvím v Olympii. Ty Echo, bohyně zvuku a ozvěny, odeběť se do podsvětí a oznam tam Asopichovu otci Kleodamovi, že mladistvý syn jeho ozdoben jest věncem slávy (v. 16—30).

Strofa 1.

1. Ó ladté Charitky²⁾ jimž se dostal
v úděl Kefisu³⁾ proud, jimž kraj ten žirný
krásným je sídlem, kteréž chráníte národ
starých Mínyův,⁴⁾ Orchomena vládnete vábným místům všem,
5. slyšte, kdy vzývám vás!
Vždyť jen vámi lidem, co má jich svět,
rodí se krása všechna, veškerá slast,
s vámi jen moudrým je muž i krásným a slavným.
Ani bohové mocní nezačnou v žádný čas
10. kolovod plesný a kvas
bez Charitek svatých sami: ale ač tak
nebes řád jim dán je v moc,
ač svá sídla v Olympu mají tam,
kde Apollon⁵⁾ třímá zlatý luk,
15. velebnost věčnou otce v Olympu v úctě mají vždycky.

Strofa 2.

- Ó mocná Aglaio,²⁾ slyš, i ty slyš,
Eufrosyne,²⁾ jež kocháš písně bujné
s veselým rejem, dcery prvního z bohů,
s nimi Thalie,²⁾ která sloucháš ráda, jak s tancem splývá zvuk,
20. na průvod shlédni sem,
jenž se vznáší lehounkým krokem v cíl,
oslatit chtěje šťastný vítězův los.
Přišel jsem opěvat Asopicha, a zpěv můj
s lydským průvodem⁶⁾ hlásá, Mínyův vlast že dnes
25. věnčena v olympských hrách.

Echo,⁷⁾ v černý Hadův domov⁸⁾ slavnou nes zvěst,
zříc tam Kleodama, rci,
syn že jeho u slavných Pisy niv⁹⁾
si ověnil vlasy, ač je mlád,
30. nad nimiž teď mu stužky věnce jak křídla slávy vlají!

Poznámání.

1. Chlapec Asopichos z Orchomenu zvítězil v 76. slavnosti olympijské (r. 476 př. Kr.) v závodu během. Pindar, maje k jeho cti složití vítěznou píseň, vzal látku z místa, kde se měla v průvodě přednášeti. To bylo město Orchomenos, od pradávna sídlo kultu Charitek, které měly tam nádhernou svatyni s nesčetnými dary, a byly považovány za ochránkyně města i kraje. K nim tedy básník se obrací.

Píseň skládá se pouze ze dvou strof, i zdá se, že následoval po verši posledním ještě větší díl básně a že to, co se zachovalo, jest pouhý zlomek. Tomu nasvědčuje též umělé uspořádání rytmu, zařízené zajisté pro větší báseň. — Krásně nazván jest chor »lehounkým krokem se vznášející«; smělý jest obraz na konci písně: »křídly slávy« nazván jest věnec, jenž k slávě povznáší. Možná ostatně, že obraz ten vysvětlen byl blíže v následujících nám nezachovaných verších, kde snad i scházející podmět k slovesu »ověnil« byl vysloven; pro jasnost přeložil jsem konec ten volněji.

2. Charitky, dcery Diovy a Heřiny (neb Eurynominy), světlé bohyně všeliké milostnosti a půvabnosti, od nichž vznik má všechno krásné a dobré, jak právě zde Pindar líčí. Obvykle jmenují se Charitky tři (tak u Hesioda): Aglaia (Skvělost), Eufrosyne (Dobromyslnost), Thalia (kvetoucí Půvab).

3. Kefisos, řeka ve Fokidě a v Boiotii, jež vzniká na severní straně Parnassu a padá do jezera Kopaiského; při ní leželo proslulé boiotské město Orchomenos.

4. Mínyové, potomci mythického krále a heroa v Orchomenu, jenž slul Mínyas a vynikal bohatstvím. Mínyové vládli z Orchomena celé západní Boiotii. Panství Orchomenských kleslo Thebány r. 367.

5. Důrazně vytkena vážnost Charitek u bohů tím, že sídlí hned vedle Apollona, boha slunce a světla, původce shody a krásy, vůdce Mus.

6. Lydský průvod, t. j. flétna, jejíž vynalezení připisováno lydskému Sirenovi Marsyovi.

7. Echo, boiotská Oreadka, horská nymfa, stižena byla od Hery tím trestem, že nemohla ani před jiným mluvit, ani, když jiný mluví, mlčeti. Vypuzena byvší do osamělých skal a lesů, zamilovala se do sličného Narcissa, a když si jí nevěšmal, trápila se tak, že po ní nezůstal leč hlas, který po horách a lesích bloudí. Tak stala se bohyně zvuku, ozvěny.

8. Hadův domov = podsvětí, kde již dlel zemřelý otec Asopichův Kleodamas.

9. Viz pozn. 5. k vít. zp. olymp. 3.

Olympijský vítězný zpěv 5.

Psaumidovi z Kamariny,¹⁾

zvítězivšímu v závodu vozem v Olympii.

Obsah.

Kamarino, ochránkyně města, dcero Okeanova, přijmi milostivě v obět dary Psaumidovy, jenž dosáhnuv k oslavě vlasti vítězství v Olympii, se zbožnou myslí zařídil na šesti oltářích třem božstvům slavnou obět a závody, tobě svěží věnec své

slávy věnovav a jméno otcovo i rodného města po širém světě rozhlásiv (v. 1—17). Přicházejí z Elidy, kde Oinomaos a Pelops vládli, obrací se hlasem svým k tobě, Pallado, jež záštitou jsi městu, a opěvává posvátné tvé hvozdy i řeky Oanis a Hypparis, svlažující tyto břehy, na nichž Kamarina z malých počátků nově k blahobytu a moci zkvětá. K cíli dokonalosti však vede jen práce a zápas; komu se dílo podaří, toho velíbí všickni spoluobčané (v. 18—34). Ty pak, Die, vládnoucí mocně s Olympu a chránící i široké proudy Alfeia i sluj Idskou, vyslyš moji prosbu a dopřej městu tomuto hojně statného mužstva, vítězi pak olympijskému v závodě vozem uděl dlouhé žití, aby s jarou myslí dospěl k stáří, obklopen jsa četnými syny. Kdo však dosáhl úplného štěstí, získav ke jmění slávu, nedej se svéstí pýchou a nechtěj se rovnati bohu (v. 35—51).

Strofa 1.

1. Cností vznešených výkvět,
předsladký věncův olympijských skvost,
přijmi se srdcem radostným v upřímnou obět,
dcero Okeana,²⁾
5. již věnuje tobě nyní Psaumis v dar,
řídíč bujných mezků,

Antistrofa 1.

- jenžto oslavit chtěje
lidnaté, Kamarino, město tvé,
poctil šestero oltářů slavnostmi bohů
10. s nádherou vše zřídív,
by k nebesům na nich planul žertev žár
v zápas pětidenní,

Epodos 1.

- v němžto závodí čtyřspřež i oři i mezci.
Svěží věnec slávy
15. vítěz tobě dal; Akrona³⁾ otce pak jméno
zvučí slavně v šíř i dál,
s ním též jméno města.

Strofa 2.

- Z těch jda půvabných krajů,
Pelops kde, Oinomaos⁴⁾ řídil lid,
20. města Ochránkyně Pallado, opěvává vroucně
posvátné tvé hvozdy,
též Oaně⁵⁾ řece platí jeho zpěv,
blízkým vodním tůním,

Antistrofa 2.

- proudům velebně šumným,
25. kterými Hipparis⁶⁾ svůj kojí lid,

kvapem buduje trvalých obydlí lidských
les, jenž k výši pne se,
tak z počátků chabých národ stavě v zář,
kterou sláva sílá.

Epodos 2.

30. Jenom práce a zápasy v bludišti temném,
nebezpečí plném,
vedou k cnosti a zdatnosti; kterým pak dílo
zdarem končí, druhům všem
moudrými se zdají.

Strofa 3.

35. Die v oblačné výši
vládnoucí světem, jenž i Kronův chlum⁶⁾
chráníš, žehnáš i široké Alfeia⁷⁾ proudy,
svatou sluj též Idskou,⁸⁾
hle, vysílám k tobě prosbu, která zní
40. v tonech flétny lidské:⁹⁾

Antistrofa 3.

- dejž, ať daří se povždy
tomuto městu mužstva slavný květ,
ty pak, olympský vítězi, jenžto se těšíš
z koní Poseidonských,¹⁰⁾
45. kéž s bujarou myslí stár jsa spěješ v cíl,
jaký žití určen,

Epodos 3.

- blahem, Psaumido, obsypán v kruhu svých synův.
Avšak rosou štěstí
kdo se napájí, ke jmění slávu též maje,
10. ve snách pyšných být jak bůh
nikdy nebaž směle!

Poznamenání.

1. Kamarina, osada Syrakusských, město při jižním pobřeží Sicílie, při svých rozmanitých osudech zvláště nevynikla. Slávy jí získal Psaumis, jenž v 82. slavnosti olympijské (r. 452 př. Kr.) zvítězil v závodě vozem. Staříčků, tehdy již 70letý Pindar, složil na počest jeho dva zpěvy, totiž 4. olympijský, věnovaný hlavně osobním zásluhám Psamidovým, (přeložen v progr. c. k. gymn. v Třeboni 1895), a 5. olympijský, jenž s průvodem flétny zpíván byl při vítězné slavnosti a obětech v Kamarině u oltářů nebo v chrámech tří božstev. Proto píseň obsahuje tři samostatné části, z nichž každá skládá se ze strofy, antistrofy a epodu; vzývají se v nich božstva od nejnižšího k nejvyššímu, totiž: 1. Kamarina, 2. Pallas, 3. Zeus. — Obvyklý mythos v této vítězné písni chází, metrum vyznačuje se některými zvláštnostmi; proto částečně popírána její pra-

vost — bezpochyby neprávem, ježto nese se úplně duchem Pindarovým a vyniká pěknými obraty i sentencemi (viz v. 25 a n., epodos 2. a konec písně.)

2. Kamarina, božství stejnojmenného města, nympfa jezera blíže Kamariny, dcera Okeanova,

3. Otec vítězův slul Akron.

4. Míneňa Elis, kde Oinomaos byl králem, sídle v Pise. Pelops, vnuk Diův, syn Tantala, krále v Sipylu v Lydii, chtěl za manželku Hippodameiu, dceru krále Oinomaia. Tomuto bylo věštěno, že zeť jeho jej zabije; proto nápadníci dceřiny musili s Oinomaem jezdit o závod, Oinomaos pak každého proklál, vždycky jej dohoniv. Pelops podplatil vozataje Oinomaova Myrtila, aby neupevnil hřebův u kol; Oinomaos spadnuv s vozu zabil se, Pelops pak získal slíčnou Hippodameiu i vládu v Pise. V Olympii, kdež původně pořádaly se slavnosti na památku heroa Pelopa, byly též svatyně Pelopova a Oinomaova.

5. Oanos (Oanis), řeka u Kamariny, rovněž Hipparis, při jejímž ústí do moře Kamarina se nacházela.

6. Kronův chlum v háji Diově v Olympii; na něm obětováno Kronovi.

7. Viz pozn. 12. k olymp. vít. zpěvu 3.

8. Idská sluj, pohoří Ida na ostrově Kretě, kdež dle pověsti Zeus se narodil a před otcem Kronem v úkrytu byl chován, až dospěl a Krona vlády zbavil.

9. Viz pozn. 6. k olymp. vít. zpěvu 14.

10. Poseidon byl tvůrcem koně, jenž mu byl zasvěcen.

Isthmický ¹⁾ vítězný zpěv 1.

Herodotovi z Theb, ²⁾

vítězi v závodech čtyřspřeží na Isthmu.

Obsah.

Ochranná bohyně města, Thebe se zlatým štítem, události tebe se týkající dám přednost i před nutnou prací. Nehněvej se, ostrove Dele, že zanechávám na čas písně pro tebe, již skládám; jsouť dobrým dětem rodiče nejmilejší ze všeho. Ustup dnes; však s pomocí bohův obě písně, i o vítězství thebského Herodota i o Delu dokončím, slavě jednak Apollóna, jednak Isthmos, jenž při závodech svých šest věnců poskytl mužům thebským; ve vlasti jejich zrodil se také Herakles, neohrožený syn Alkmenin, jehož bál se i strašný Geryonův pes (v. 1—16). Vítězi Herodotovi, jenž sám řídil svou čtyřspřež, chci zapěti píseň jako Iolaovi neb Kastorovi, kteřížto oba vynikli vozatajským uměním, nejstatnější jsouce v Lakedaimonu a v Thebách; v závodech vždycky dosáhli ceny, domy své ozdobili mnohými dary: třínožkami, zlatými pánvemi a poháry, z věnců se těšíce. A vynikali stejně i v jiných druhých závodu: v běhu prostém i se štítem a brněním, v házení kopím i kotoučem. Nebyloť tehdy ještě spojených závodů pětidílných, v každém druhu se závodilo o cenu zvlášť. Ve všech závodech zvítězivše se ověnčili, a často objevili se tam, kde vyvěrá pramen Dirke i kde teče Eurotas, Iolaos, syn Ifikleův, jsa rodem Thebán, a Kastor, Tyndareův syn, sídlící v Therapně (v. 17—37). Však zdrávi již buďte! Jest mi skládati píseň na počest Poseidona, Isthmu i Onchestských břehů; slavě pak Herodota pěju též o slavném osudu otce jeho Asopodora i o rodném jeho městě Orchomenu, jenž přijal jej laskavě, kdy bouří událostí jako trosečník vypuzen byl z Theb; avšak teď opět bývalé štěstí se mu vrátilo. Pohroma pak jest pro budoucnost dobrým poučením (v. 38—49). Všem, kdož celou svou snahou k dosažení cnosti cílili a zdaru dosáhli, jest vzdávati chválu s myslí ne-

závistnou. Vždyť básník snadno může darovati pochvalu za namáhání a zdobiti tak celou obec. Každý pak jinou odměnu za svou práci žádá: tak pastýř, orač, ptáčník a rybář pracují za tím účelem, aby hlad od sebe odvrátili; kdo vynikne v závodech, dodělavá se nejvyššího zisku: písně a uznání od spoluobčanův i od cizinců (v. 50—63). Proto sluší nám opěvati Poseidona, jenž závody řídí a vozy ochraňuje, i syny Amfistryonovy Iolaa a Kastora, Orchomenos, Eleusinu, Euboio i obvod hrdiny Protesilaa, město Fylaké. Ale není možno vypočísti vše, co závodní Hermes udělil koním Herodotovým; zpěv skrovného rozsahu toho nedopustí. Ostatně často více radosti působí, když se něco zamlčí, než když se to projeví (v. 64—77). Kéz Herodotos opěván jsa dosáhne skvostných věncův i v Pythu a v Olympii na březích Alfeia a množí tak slávu sedmibranných Theb. Neboť není dobře, když někdo skrývá doma v tajnosti bohatství a vysmívá se, užívá-li kdo svého k všeobecnému prospěchu; ten nepomýšlí na to, že zemře v zapomenutí, beze slávy (v. 78—84).

Strofa 1.

1. Matko má Thebe, jež zlatý štít svůj třímáš, ³⁾
zanechav všeho, chci Tvou jen slávu pět!
Nehněvej se, Dele, ⁴⁾ že píseň tvá zmlká,
v nížto se nořil můj duch!
5. Zda dobrým nad ctné rodiče dražší je skvost?
Ustup, Foibův ostrove, vlasti mé dnes,
milé mi zpěvy oba s bohy skončím v čas,

Antistrofa 1.

- písní a tancem bych Apollóna slavil
s bujnými vlasy, jenž v Keu ⁵⁾ sídlo má
10. s ostrovany, mořem též smývané skály
Isthmu. ⁶⁾ Vždyť věncův on šest,
tu skvostnou slávu vítěznou pro celou vlast,
skytl mužstvu Kadmovu ⁷⁾ v závodních hrách.
Ve vlasti jich se Alkméně též zrodil syn, ⁸⁾

Epodos 1.

15. jenž neznal bázně, před nímž i strašlivý Geryonův pes ⁹⁾
ustrnul. S čtyřspřeží Herodota, jenž k cíli ji slavně řídil sám,
vpléstí chci v píseň, jež Iolau v čest neb Kastoru ¹⁰⁾ zní.
Neb z řady skvělé hrdinův všech,
kteří vozatajským umem
20. kdy vynikali, nejstatnější tito se zrodili dva
i v Lakedaimonu i v Thebách;

Strofa 2.

- v závodech dosáhli vítězné vždy ceny,
zdobili domov svůj množstvím třínožek,
zlatých pánví, pohárů, ¹¹⁾ ze slavných věnců
25. ssajíce veškerou slást.

Jim jasná přednost září v těch závodech všech
v běhu prostém, jako kdy dunivý štít
s brněním nesa chvatem druhá stíhá druh, ¹²⁾

Antistrofa 2.

vynikli rovněž i kopím házejíce,
30. kamenné kotouče metajíce v dál.
Pětidílných závodů ¹³⁾ nebylo, cena
určena pro každý zvlášť.
V nich ratolestmi hojnými zdobivše vlas
často tam se octli, kde ve stínu skal
85. vyvěrá Dirke ¹⁴⁾ i Eurotas kde valí proud, ¹⁵⁾

Epodos 2.

syn Ifikleův rodem jsa z kmene, jenž z dračích zubů vzrost' ¹⁶⁾
Tyndarův syn pak své sídlo maje, kde Therapne ¹⁷⁾ v mračnou výš se pne.
Zdrávi však budte již! ¹⁸⁾ — Já teď s umělostí skládáje zpěv
i Poseidonu svatému v čest,
40. Isthmu, Onchestským též břehům, ¹⁹⁾
a oslavuje Herodota, opěvat přeskvělý los
i Asopodora chci otce,

Strofa 3.

o půdě rodné chci Orchomena ²⁰⁾ zpívat,
kteráž jej přijala v hostinný svůj klín,
45. na troskách kdy štěstí byl neblahý bouřně
po moři života hnán;
však nyní štěstí rodinné nadešlo zas,
jako dřív mu kvete. Kdo v pohromu pad',
v myslí své chová poučení v příští čas.

Antistrofa 3.

50. K cnosti-li někdo se nese vší svou snahou,
náklad jí věnuje, práce svojí pot,
slušno chválu vzdávati jemu i všechněm,
kteří k ní dospěli s ním,
a nechovati v srdci svém závistí zlé.
55. Vždyť je snadno básníku písně dar dát
k pochvale prací, zdobit celou obec v ní.

Epodos 3.

Neb každý jinou odměnu sladkou má, své to práce zisk:
pastýř i orač i ptáčník, jinou zas rybář, jež mořská živí tuň;
každý se snaží, by zahnal od svých útroh kousavý hlad.
60. Kdo v boji však neb v závodních hrách

dobude si svěží slávy,
ten opěván jsa dostává zisk nejvyšší, pochvala zní
mu od rodákův, od cizinců.

Strofa 4.

Sluší nám Kronova syna velebiti,
65. zemí jenž otřásá sousedem jsa nám,
Poseidona, vozův i závodů chránce,
syny tvé zdraviti s ním,
ó Perseovče, ²¹⁾ tichý ten Minyův dol, ²²⁾
Eleusinský proslulý Demetřin kraj, ²³⁾
70. Euboiu, ²⁴⁾ závodní kde běh se točí v kruh;

Antistrofa 4.

s nimi těž, Protesilae, ²⁵⁾ ve Fylaké,
achajském městě, tvůj milý pojím luh. —
Všecko vypočísti, co závodní Hermes ²⁶⁾
údělem koním kdy dal,
75. jichž Herodot je pánem, v to nesvolí zpěv
malého jen rozměru. Často však víc
radosti působí, co mlčení v svůj halí taj.

Epodos 4.

Kéž přáno mu, by povznesen na křídlech libohlasých Mus, ²⁷⁾
ruku si ovinul ratolestmi, jež vybrány v Pythu, ²⁸⁾ nebo tam
80. na březích Alfeia v Olympii, sedmibranných tak Theb
by množil čest. Vždyť v domě-li svém
bohatství kdos tajně chová,
a vida jiné jen se směje, nepomní, Hadu ²⁹⁾ že dá
svou duši na vždy beze slávy.

Poznámání.

1. Hry isthmické konaly se každého třetího roku (na jaře 2. a 4. olympiady) na Isthmu korinthském k počtě boha Poseidona, vládce moře a původce koně, v smrkovém háji jemu zasvěceném. Dle pověsti byly to původně pohřební hry Melikerta, syna Inonina. Theseus zařídil je k počtě Poseidonově. Závody při nich byly tělocvičné, jízdné a později i muzické, při nichž vedle hudebníků vystupovali i básníci. Odměnou byla palmová ratolest a věnec mířkový, v pozdější době výhradně věnec z ratolestí smrkových, jichž se i původně v nejstarším čase užívalo.

2. Theby, hlavní město Boiotie, v úrodné, pahorkovité rovině, kteráž oplývala hojností vod a výborně se hodila pro chov koní. Založeno bylo od Kadma a slulo v nejstarší době Thebe (singul). Význam jeho v dějinách Řecka znám. — Herodot z Theb dobyl vítězství čtyřspřeží při hrách isthmických asi v 2. roce 80. olympiady (458 př. Kr.) Byl synem Asopodorovým ze starého vznešeného rodu a zvítězil už před tímto vítězstvím v Onchestu při hrách Poseidonových. Tato Pindarova píseň zpívána

byla v Thebách, jichž chválu básník spojuje s chválou vítězovou. — Píseň projevuje velikou úctu k národním slavnostem řeckým, k jich místům, k božstvům a k heroům, a oplývá zvláště krásnými sentencemi: o lásce k rodičům (v. 5), o poučení plynoucím z pohrom (v. 48, 49), o chvále a odměně zásluh (v. 50 a n.), o písni jako zisku nejvyšším (v. 55 a n.), o včasném zamlčení některých událostí (v. 76 a n.), o tom, jak neslavně umírá ten, kdo sobecky jen pro sebe působí (v. 81—84). Účinné jest oslovení Theby a ostrova Delu; pěkné jsou výrazy: přednost v závodech jim září (v. 26); Asopodoros přijat rodným městem z trosek štěstí (str. 3); písně slují »křídla libohlasých Mus (v. 78) a t. d.«

3. Thebe zde ochranná bohyně města, jejíž socha v Thebách stojící měla zlatý oblek a zlatý štít. Dojemně oslovuje ji Pindar: »matko má«, projevuje tím vroucí lásku k vlasti, kteráž patrná i z následujících veršů.

4. Jako Thebe i Delos zosobněn; Pindar byl zaměstnán skládáním hymnu na delského Apollona, kteroužto píseň nyní přerušil, aby s vítězem Herodotem oslavil Theby.

5. Keos, ostrov poblíže Attiky, kdež Apollon byl velice ctěn; v městě Karthaii měl slavný chrám.

6. Na Isthmu (šiji korinthske) stál nádherný chrám Poseidonův.

7. Mužstvo Kadmovo = Thebané dle zakladatele města.

8. Herakles, syn Diův a Alkmeny, manželky Amfitryonovy; jeho bratrem z téže matky byl Ifikles, syn Amfitryonův.

9. Geryones, trojtělý, okřídlený obr na ostrově Erytheii v okeanu daleko na západě, majitel velikých stád a rudého skotu; je hlídal pastýř Eurytion a dvojhlavý pes Orthros. Herakles oba je zabil a stádo odehnal.

10. Iolaos, syn Ifikleův, vnuk Amfitryonův, věrný přítel a druh Herakleův; byl jeho otěžíkem, jakož vůbec jménem byl za nejznamenitějšího vozataje, zvítěziv při olympijských a Peliových hrách. Dle thébské pověsti povstal z hrobu, by bránil Herakleovce proti Eurystheovi, načež pohřben v hrobě Amfitryonově v Thebách; tam měl i heroon a gymnasion. — O Kastorovi viz pozn. 2. k olymp. vítěz. zpěvu 3.

11. Dary vítězův při hrách byly původně cenné předměty, jako zde jsou jmenovány: třínožky, pánve, poháry zlaté a pod., jakž i u Homera v Il. XXIII. 262 a n., později věnce; ale i vedle těchto vítězové jmenovitě od svých obcí dostávali cenné dary. —

12. Při prostém běhu běžel závodník bez šatu; při závodě těžkooděnců (hoplitů) měl štít, helmu a krunýř.

13. Zápas pětidlý = pentathlon, paterozápas obsahoval pět druhů závodů: skok, běh, házení diskem, házení kopím, zápolení. Zaveden byl teprve později; kdo chtěl získati cenu, musel zvítěziti ve všech pěti závodech, aneb aspoň ve většině jich.

14. Dirke, pramen u Theb, při němž konány očistné oběti a jiné pověrečné obřady.

15. Eurotas, hlavní řeka Lakonie na Peloponnesu. Jméno její značí »krásně plynoucí«; tekla jasná její voda, na níž hejna labutí plula, mezi břehy porostlými houštim vavřínovým a myrtovým. Při ní ležela Sparta.

16. Thebané sluli též kmenem Spartův jakožto potomci těch mužů, kteří prý vyrůstli z dračích zubů zasetých od Kadma.

17. Therapne, město blízko Sparty, v němž Dioskurové měli proslulý chrám.

18. Pindar loučí se s heroy Iolaem a Kastorem, aby se obrátil k vlastnímu úkolu písně, k oslavě Herodota a jeho otce Asopodora.

19. Onchestos boiotské město u jezera Kópaiského, sídlo kultu Poseidonova; ježto Onchestos ležel blízko Theb, nazývá básník Poseidona sousedem Theb (v. 65). — Při hrách onchestských zvítězil Herodot již dříve.

20. Otec Herodotův Asopodoros pocházel vlastně z Orchomenu, kamž se utekl, když nepřátelská strana v Thebách nabyla vrchu.

21. Perseovec, zde vnuk Perseův Amfitryon; synové jeho byli Herakles a Ifikles, syn tohoto pak Iolaos.

22. Tichý dol Mínyův = Orchomenos ležící v údolí; tam byly slaveny pohrobní hry na počest Mínyovu, jenž byl praotcem Mínyův; viz pozn. 4. olymp. vítěz. zp. 14.

23. Eleusis, městečko v Attice; tam byla svatyně Demětřina a pořádány tam známé mystérie na počest Dionysovu, Demětřinu a Persefoninu.

24. Na velkém ostrově Euboi slaveny byly geraistie na počest Poseidonovu a amaranthie na počest Artemidinu.

25. Protěsilaos, syn Ifikleův z Fylaké v Thessalii, vyskočil první z Řeků z lodi na břeh trojský a padl brzy potom v boji. Ve Fylake slavily se mu ke cti pohrobní hry.

26. Hermes jako ideál hbitého a silného jinocha byl i bohem gymnastiky a agonistiky; proto zván »závodním« a ctěn byl v palaistrách a gymnasiích od jinochů.

27. Musy slují Pierské dle krajiny Pierie na úpatí Olympu, kdež prý se narodily; tak nazývá je zde také Pindar, což v překladu vypuštěno. Křídla Mus = písně.

28. V Pythu = při hrách pythických, jež konaly se na počest Apollonovi v rovině Krisské na úpatí Parnassu u Delf.

29. Hadovi, bohu podsvětí, odevzdává člověk duši svou jako povinnou daň.